

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

با کودکان کوویدی کنید

گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیه در باره تربیت کودک

اهمیت پوزیادی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با کودکان کودکی کنید: گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیهم السلام در باره تربیت کودک

نویسنده:

رحمت پوریزدی

ناشر چاپی:

مهترتا

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
با کودکان کودکی کنید: گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیهم السلام در باره تربیت کودک	۸
مشخصات کتاب	۸
اشاره	۸
فهرست مطالب	۱۲
دیباچه:	۱۷
۱. برای اولین سوال لطف کنید بفرمائید به چه امید و هدفی تشکیل خانواده بدهیم؟	۱۸
۲. فرزند خواهی در نگاه شما چه ثمری دارد؟	۱۸
۴. آیا انتخاب همسر در سعادت و شقاوت فرزند نقشی دارد؟	۱۹
۵. آیا رگ و ریشه خانوادگی در تربیت فرزند تأثیرگذار است؟	۲۱
۶. به نظر شما چند تا فرزند داشته باشیم خوب است؟	۲۲
۷. به نظر شما فرزند پسر خوب است یا دختر؟	۲۲
۸. شما توصیه به فرزند آوری می کنید حالا بفرمائید بین فرزند صالح و ناشایست فرقی هست؟	۲۳
۹. آیا درآمد حلال یا حرام در فرزند تأثیری دارد؟	۲۴
۱۰. آیا در دوران بارداری غذای زن در فرزند تأثیرگذار است؟	۲۵
۱۱. آیا برای زائو غذایی را سفارش می کنید؟	۲۶
۱۲. اولین سوالی پس از اینکه متوجه شدیم کسی بچه دار شده چه سوالی می تواند باشد؟	۲۶
۱۳. چگونه به والدین تولد فرزندشان را تبریک بگوییم؟	۲۷
۱۴. اذان و اقامه را چگونه و چه وقت به گوش نوزاد بگوییم؟	۲۸
۱۵. کام نوزاد را با چه چیزی بردایم بهتر است؟	۲۹
۱۶. چه زمانی برای فرزندانمان نام انتخاب کنیم؟	۲۹
۱۷. چرا و چه زمان مناسب است سر نوزاد تراشیده شود؟	۳۱
۱۸. عقیقه کردن چه آدابی دارد؟	۳۱
۱۹. ختنه کردن چه زمانی مناسب است؟	۳۳

۲۱. آیا می شود برای نوزاد دایه گرفت؟ ۳۴
۲۲. لطف کنید داستانی از رفتار پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) با نوزادان شیرخوار نقل کنید؟ ۳۴
۲۳. کودکی داریم که تمام شب را گریه می کند و از گریه های او خسته و رنجوریم نمی دانیم چه کار بکنیم؟ ۳۵
۲۴. وقتی برای فرزندانمان هدیه می خریم اول به دختر هدیه بدهیم یا پسر؟ ۳۶
۲۵. آیا از کودکان می شود عیب جویی کرد؟ ۳۷
۲۶. آیا علم آموزی در دوران کودکی اهمیت دارد؟ ۳۷
۲۷. به نظر شما بهترین هدیه پدر به فرزند چه چیز می تواند باشد؟ ۳۸
۲۸. از دیدگاه شما حق فرزند به گردن پدر و مادر چیست؟ ۳۹
۲۹. مهم ترین چیزهایی که شایسته است به کودک آموزش دهیم چیست؟ ۴۰
۳۰. لطف می کنید مراحل آموزش معارف دین را توضیح دهید؟ ۴۴
۳۱. از دیدگاه شما زمان تربیت و تأدیب کودک از چه سالی است؟ ۴۵
۳۲. به نظر شما بدترین پدر و بدترین فرزند چه ویژگی دارند؟ ۴۶
۳۳. سرزنش چه اثراتی در تربیت دارد؟ ۴۷
۳۴. آیا تربیت باخشم ممکن است؟ ۴۷
۳۵. گاهی اوقات فرزندم خیلی اذیت می کند در این هنگام چه کار کنم بهتر است؟ ۴۷
۳۶. در چه سنی مناسب است رختخواب های فرزندان از یکدیگر جدا می شود؟ ۴۸
۳۷. آیا بوسیدن کودک جز شیوه های محبت ورزی است؟ ۴۸
۳۸. آیا فرزندان برای رفتن به اتاق خواب والدین باید اجازه بگیرند؟ ۴۹
۳۹. آیا هنگام آمیزش والدین کودک می تواند داخل اتاق خواب باشد؟ ۴۹
۴۰. در زمینه تربیت کودک کدام عمل نزد خداوند برتر است؟ ۵۰
۴۱. آیا سلام کردن به کودکان از سنت های رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است؟ ۵۱
۴۲. آیا والدین عاقی فرزندان می شوند؟ ۵۱
۴۳. از دیدگاه شما قلمرو محبت به فرزندان تا کجاست؟ ۵۲
۴۴. آیا عدالت بین فرزندان باید رعایت شود؟ ۵۳
۴۵. نظرتان درباره وفای به عهده با کودکان چیست؟ ۵۴
۴۶. نظرتان در مورد شاد کردن کودک چیست؟ ۵۵

۴۷. نظرتان درباره شیطننت و بازیگوشی چیست؟ ۵۶
۴۸. گاهی در بین نماز فرزندم از سر و کول من بالا می رود چه کاری انجام بدهم بهتر است؟ ۵۶
۴۹. آیا در شأن اهل بیت (علیهم السلام) است که با کودکان بازی کنند؟ ۵۷
۵۰. شنیده ایم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کودکان را به خاطر پنج ویژگی دوست می داشت، لطفاً بفرمائید آن ویژگی ها کدامند؟ ۵۸
۵۱. آیا دعای والدین تأثیری در تربیت فرزند دارد؟ ۵۹
۵۲. آیا نفرین در تربیت فرزند اثرگذار است؟ ۶۰
۵۳. برای مصیبت از دست دادن کودک توصیه ای بفرمائید. ۶۰
- کتاب نامه: ۶۲
- درباره مرکز ۶۳

با کودکان کودکی کنید: گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیهم السلام در باره تربیت کودک

مشخصات کتاب

سرشناسه: پوریزدی، رحمت، 1365-

عنوان و نام پدیدآور: با کودکان کودکی کنید: گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیهم السلام در باره تربیت کودک/ رحمت پوریزدی.

مشخصات نشر: کرمان: مهرتا، 1399.

مشخصات ظاهری: 54ص.؛ 5/14×5/21س م.

شابک: 978-622-974391-1

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. 54؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: گفتگوی صمیمانه با اهل بیت علیهم السلام در باره تربیت کودک.

موضوع: کودکان -- سرپرستی -- جنبه های مذهبی -- اسلام -- پرسش ها و پاسخ ها

موضوع: Child rearing -- Religious aspects -- Islam -- Questions and answers

رده بندی کنگره: BP253/4

رده بندی دیویی: 297/644

شماره کتابشناسی ملی: 7351593

وضعیت رکورد: فیپا

ص: 1

اشاره

تقدیم به:

امام هادی (علیه السلام) و همه کودکان ایران زمین

ص: 2

با کودکان کودکی کنید

گفتگوی صمیمانه با اهل بیت (علیهم السلام) درباره تربیت کودک

رحمت پوریزدی

ص: 3

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: 4

فهرست مطالب

- دیی‌اچه:..... ۹
۱. برای اولین سوال لطف کنید بفرمائید به چه امید و هدفی تشکیل خانواده بدهیم؟..... ۱۰
۲. فرزند خواهی در نگاه شما چه ثمری دارد؟..... ۱۰
۳. من پنج سال است که از فرزند دار شدن، خودداری کرده‌ام و این، بدان جهت است که همسر من آن را ناخوش می‌دارد و می‌گوید: به خاطر کمی مال، پرورش آنان برای من سخت است. نظر شما چیست؟..... ۱۱
۴. آیا انتخاب همسر در سعادت و شقاوت فرزند نقشی دارد؟..... ۱۱
۵. آیا رگ و ریشه خانوادگی در تربیت فرزند تأثیرگذار است؟..... ۱۳
۶. به نظر شما چند تا فرزند داشته باشیم خوب است؟..... ۱۴
۷. به نظر شما فرزند پسر خوب است یا دختر؟..... ۱۴
۸. شما توصیه به فرزند آوری می‌کنید حالا بفرمائید بین فرزند صالح و ناشایست فرقی هست؟..... ۱۵
۹. آیا درآمد حلال یا حرام در فرزند تأثیری دارد؟..... ۱۶
۱۰. آیا در دوران بارداری غذای زن در فرزند تأثیرگذار است؟..... ۱۷
۱۱. آیا برای زائو غذایی را سفارش می‌کنید؟..... ۱۸
۱۲. اولین سؤالی پس از اینکه متوجه شدیم کسی بچه دار شده چه سوالی می‌تواند باشد؟..... ۱۸
۱۳. چگونه به والدین تولد فرزندشان را تبریک بگوییم؟..... ۱۹
۱۴. اذان و اقامه را چگونه و چه وقت به گوش نوزاد بگوییم؟..... ۲۰
۱۵. کام نوزاد را با چه چیزی بردایم بهتر است؟..... ۲۱
۱۶. چه زمانی برای فرزندانمان نام انتخاب کنیم؟..... ۲۱
۱۷. چرا و چه زمان مناسب است سر نوزاد تراشیده شود؟..... ۲۳
۱۸. عقیقه کردن چه آدابی دارد؟..... ۲۳

۱۹. ختنه کردن چه زمانی مناسب است؟..... ۲۵
۲۱. آیا می‌شود برای نوزاد دایه گرفت؟..... ۲۶
۲۲. لطف کنید داستانی از رفتار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با نوزادان شیرخوار نقل کنید؟..... ۲۶
۲۳. کودکی داریم که تمام شب را گریه می‌کند و از گریه‌های او خسته و رنجوریم نمی‌دانیم چه کار بکنیم؟..... ۲۷
۲۴. وقتی برای فرزندانمان هدیه می‌خریم اول به دختر هدیه بدهیم یا پسر؟..... ۲۸
۲۵. آیا از کودکان می‌شود عیب‌جویی کرد؟..... ۲۹
۲۶. آیا علم‌آموزی در دوران کودکی اهمیت دارد؟..... ۲۹
۲۷. به نظر شما بهترین هدیه پدر به فرزند چه چیز می‌تواند باشد؟.. ۳۰
۲۸. از دیدگاه شما حق فرزند به گردن پدر و مادر چیست؟..... ۳۱
۲۹. مهم‌ترین چیزهایی که شایسته است به کودک آموزش دهیم چیست؟..... ۳۲
۳۰. لطف می‌کنید مراحل آموزش معارف دین را توضیح دهید؟..... ۳۶
۳۱. از دیدگاه شما زمان تربیت و تأدیب کودک از چه سالی است؟... ۳۷
۳۲. به نظر شما بدترین پدر و بدترین فرزند چه ویژگی دارند؟..... ۳۸
۳۳. سرزنش چه اثراتی در تربیت دارد؟..... ۳۹
۳۴. آیا تربیت باخشم ممکن است؟..... ۳۹
۳۵. گاهی اوقات فرزندم خیلی اذیت می‌کند در این هنگام چه کار کنم بهتر است؟..... ۳۹
۳۶. در چه سنی مناسب است رختخواب‌های فرزندان از یکدیگر جدا می‌شود؟..... ۴۰
۳۷. آیا بوسیدن کودک جز شیوه‌های محبت و رزی است؟..... ۴۰
۳۸. آیا فرزندان برای رفتن به اتاق خواب والدین باید اجازه بگیرند؟... ۴۱
۳۹. آیا هنگام آمیزش والدین کودک می‌تواند داخل اتاق خواب باشد؟ ۴۱

با کودکان کودکی کنید ۷

۴۰. در زمینه تربیت کودک کدام عمل نزد خداوند برتر است؟..... ۴۲
۴۱. آیا سلام کردن به کودکان از سنت‌های رسول خدا ﷺ است؟..... ۴۳
۴۲. آیا والدین عاق فرزندان می‌شوند؟..... ۴۳
۴۳. از دیدگاه شما قلمرو محبت به فرزندان تا کجاست؟..... ۴۴
۴۴. آیا عدالت بین فرزندان باید رعایت شود؟..... ۴۵
۴۵. نظرتان درباره وفای به عهده با کودکان چیست؟..... ۴۶
۴۶. نظرتان در مورد شاد کردن کودک چیست؟..... ۴۷
۴۷. نظرتان درباره شیطنت و بازیگوشی چیست؟..... ۴۸
۴۸. گاهی در بین نماز فرزندم از سر و کول من بالا می‌رود چه کاری انجام بدهم بهتر است؟..... ۴۸
۴۹. آیا در شأن اهل بیت علیهم‌السلام است که با کودکان بازی کنند؟..... ۴۹
۵۰. شنیده‌ایم رسول خدا ﷺ کودکان را به خاطر پنج ویژگی دوست می‌داشت، لطفاً بفرمائید آن ویژگی‌ها کدامند؟..... ۵۰
۵۱. آیا دعای والدین تأثیری در تربیت فرزند دارد؟..... ۵۱
۵۲. آیا نفرین در تربیت فرزند اثرگذار است؟..... ۵۲
۵۳. برای مصیبت از دست دادن کودک توصیه‌ای بفرمائید..... ۵۲
۵۴. کتاب‌نامه:..... ۵۴

بی گمان آنچه که والدین به دنبال آن هستند تربیت صحیح و سالم فرزندشان و نیز آگاهی از اندیشه و نظر رهبران دینی در این باره است. چرا که والدین خواستار سعادت و خوشبختی فرزند خویش هستند و از طرفی کامل و درست ترین نظر ها نزد کسانی است که از سرچشمه وحی الهی صحبت می کنند.

از این رو در این دفتر کوچک تربیت فرزند را از زمان قبل از بارداری تا هفت سالگی از نگاه اهل بیت (علیهم السلام) در قالب مصاحبه گرد آوری شد. به امید آنکه این گلبگ کوچک منجر به آشنایی و عمل به فرمایشات پیشوایان دینی و نیز سر نخ هایی برای تحقیق و کنکاش بیش تر باشد. و از خوانندگان هوشیار و هوشمند خواستارم تا کاستی ها را بر بنده ببخشایند و صمیمانه منتظر نقد ها و پیشنهادهای سازنده هستیم.

ryazdi1395@gmail.com

محرم/1399

الحمد لله رب العالمین

ص: 9

1. برای اولین سوال لطف کنید بفرمائید به چه امید و هدفی تشکیل خانواده بدهیم؟

نباید چیزی شخص باایمان را از تشکیل خانواده بازدارد؛ {زیرا با ازدواج} امید می رود خداوند، فرزندی روزی او گرداند که زمین را با {گفتن} «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» گران بها سازد. (1)

علاوه بر آن تشکیل خانواده مایه فزونی روزی شماست. (2)

2. فرزند خواهی در نگاه شما چه نمری دارد؟

هر چیزی میوه ای دارد و میوه ی دل، فرزند است. (3)

در خانه ای که کودک در آن نباشد، هیچ برکتی در آن نیست. (4) فرزند مایه روشنی چشم و شادی قلب است. (5)

هیچ یک از شما نباید فرزند خواهی را

ص: 10

-
- 1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): مَا يَمْنَعُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ. من لا يحضره الفقيه، ج 3، ص 382.
 - 2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): اتَّخِذُوا الْأَهْلَ فَإِنَّهُ أَرْزُقُ لَكُمْ. کافی، ج 5، ص 329.
 - 3- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، كنز العمال، ج 16، ح 45415.
 - 4- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): بيت لا صبيان فيه لا بركة فيه؛ نهج الفصاحة، ح 1096.
 - 5- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): اَطْلُبُوا الْوَلَدَ وَ التَّمَسُّوهُ فَإِنَّهُ قُرَّةُ الْعَيْنِ وَ رِيحَانَةُ الْقَلْبِ. مكارم الاخلاق، ص 224.

ترک کند؛ چراکه وقتی انسان بمیرد و فرزندی نداشته باشد، نامش از میان می رود. (1)

و کسی خوشبخت است که نمیرد تا این که جانشینی از {نسل} خود را ببیند. (2)

3. من پنج سال است که از فرزند دار شدن، خودداری کرده ام و این، بدان جهت است که همسرم آن را ناخوش می دارد و می گوید: به خاطر کمی مال، پرورش آنان برای من سخت است. نظر شما چیست؟ (3)

بچه دار شو؛ چراکه خداوند روزی آنان را می دهد. (4)

4. آیا انتخاب همسر در سعادت و شقاوت فرزند نقشی دارد؟

بله. همسری که امروز برای خویش انتخاب می کنید در حقیقت مادر فرزندان شما است و مادر نقش فراوانی در سعادت و شقاوت فرزند

ص: 11

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 16، ص 44469.

2- امام کاظم (علیه السلام). کافی، ج 6، ص 4.

3- به نقل از بکر بن صالح به امام کاظم (علیه السلام) نامه نوشتم: من پنج ساله... کافی، ج 6، ص 3.

4- «اطْلُبِ الْوَلَدَ؛ فَإِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَ جَلَّ - يَرْزُقُهُمْ». کافی، ج 6، ص 3.

دارد. از این رو هر زمان خواستید ازدواج کنید دو رکعت نماز بخوانید و خدا را سپاس بگویند و این دعا را بخوانید:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَتَزَوَّجَ فَقَدِّرْ لِي مِنَ النِّسَاءِ أَعْفَىٰ فَرْجًا وَأَحْفَظْهُنَّ لِي فِي نَفْسِهَا وَفِي مَالِي وَأَوْسَعَهُنَّ رِزْقًا وَأَعْظَمَهُنَّ بَرَكَهً وَقَدِّرْ لِي وَلَدًا طَيِّبًا تَجْعَلُهُ خَلْفًا صَالِحًا فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَمَاتِي؛

بار الها! من می خواهم ازدواج کنم. پس زنی برای من مقدر کن که عقیف ترین آن ها و پُر برکت ترین آن ها باشد و برای من، فرزندی پاک مقدر کن که او را جانشینی شایسته در زندگی ام و پس از مرگم قرار دهی»⁽¹⁾ نیز حضرت علی (علیه السلام) پس از شهادت حضرت زهرا B در گزینش همسر جدید تحقیق کردند و از خانواده ای شجاع همسری همچون ام البنین انتخاب کردند که نتیجه ی آن چهار فرزند شد که همگی در کربلا در رکاب امام حسین (علیه السلام) شهید شدند و یکی از آن فرزندان شجاع و وفادار حضرت ابوالفضل (علیه السلام) است.⁽²⁾

ص: 12

1- . امام صادق (علیه السلام) کافی، ج 3، ص 482.

2- . منتهی الامال، ج 1، ص 187.

5. آیارگ و ریشه خانوادگی در تربیت فرزند تأثیرگذار است؟

بله. با خانواده های شایسته ازدواج کنید؛ چراکه رگ و ریشه، تاثیرگذار است. (1)

و برای نطفه های خود، بهترین {رَحِم} ها را برگزینید؛ چراکه زنان، فرزندان همانند برادران و خواهران خود به دنیا می آورند. (2)

و سه چیز برای فرزند بر عهده پدر است:

«اَحْتِيَاؤُهُ لِوَالِدَتِهِ» مادر خوب برای او برگزیدن، نام نیک بر او نهادن، و تلاش فراوان در تربیت او نمودن. (3) و حتی خوش اخلاقی، دلیل

کرامت ریشه هاست. (4)

ص: 13

1- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): تَزَوَّجُوا فِي الْحُبْرِ الصَّالِحِ فَإِنَّ الْعُرْقَ دَسَّاسٌ. مکارم الاخلاق، ص 197.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): تَخَيَّرُوا لِنُطْفِكُمْ فَإِنَّ النِّسَاءَ يَلِدْنَ أَشْبَاهَ إِخْوَانِهِنَّ وَأَخَوَاتِهِنَّ. نهج الفصاحه، ح 1132.

3- . امام صادق (علیه السلام). تحف العقول، ص 322.

4- . امام علی (علیه السلام): حُسْنُ الْأَخْلَاقِ بُرْهَانُ كَرَمِ الْأَعْرَاقِ. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح 5358.

6. به نظر شما چند تا فرزند داشته باشیم خوب است؟

توصیه من این است که با دختران باکره و فرزند زاذواج کنید، نه با زنان نیکو و زیبا؛ ولی نازا؛ چراکه من روز قیامت، بر دیگر امت ها، به {فراوانی} شما می بالم. (1)

در این زمینه داستانی را نقل می کنم:

وقتی یوسف (علیه السلام) برادرش (بنیامین) را ملاقات کرد، به وی گفت: «ای برادر! چگونه توانستی پس از من، با زنان ازدواج کنی؟»
گفت: پدرم به من امر کرد و گفت: «إِنَّ اللَّهَ تَطَّعَتْ أَنْ تَكُونَ لَكَ ذُرِّيَّةٌ تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِالتَّسْبِيحِ فَأَفْعَلْ؛ اگر می توانی فرزندی داشته باشی که با تسبیح خداوند، زمین را گران بها سازند، چنین کن.» (2)

7. به نظر شما فرزند پسر خوب است یا دختر؟

پسرها نعمت اند و دخترها نیکی. خداوند از نعمت ها سؤال می کند و بر نیکی ها پاداش می دهد. (3)

ص: 14

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): تَزَوَّجُوا بَكَرًا وَلُودًا وَلَا تَزَوَّجُوا حَسَنَاءَ جَمِيلَةً عَاقِرًا فَإِنِّي أَبْهِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. کافی، ج 5، ص 333.

2- امام صادق (علیه السلام) کافی، ج 6، ص 2.

3- امام صادق (علیه السلام): الْبُنُونَ نَعِيمٌ وَالْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَاللَّهُ يَسْأَلُ عَنِ النَّعِيمِ وَيُثِيبُ عَلَى الْحَسَنَاتِ. کافی، ج 6، ص 7.

هرچند از مبارکی زن این است که فرزند نخست او، دختر باشد. (1) و دختران، دلسوز و مددکار و بابرکت اند. (2)

در این زمینه داستانی را نقل می‌کنم:

شخصی فرزندی در راه داشت. از این رو، به امام هادی (علیه السلام) نوشت: من، فرزندی در راه دارم. از خدا بخواه که پسری روزی ام کند.

امام (علیه السلام) در پاسخ وی نوشت: «رُبَّ ابْنَةٍ خَيْرٌ مِنْ ابْنٍ؛ چه بسا دختری که از پسر بهتر باشد»؛ و برای او دختری زاده شد. (3)

8. شما توصیه به فرزند آوری می‌کنید حالا بفرمائید بین فرزند صالح و ناشایست فرقی هست؟

فرزند شایسته، گلی از گل های بهشت است. (4) و از سعادت و خوشبختی مرد، داشتن فرزند شایسته است. (5)

ص: 15

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): مِنْ يُمْنِ الْمَرْأَةِ أَنْ يَكُونَ بِكُرْهَا جَارِيَةً. بحارالانوار، ج 101، ص 98.

2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 16، ص 454.

3- کشف الغمه، ج 2، ص 385.

4- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): إِنَّ الْوَلَدَ الصَّالِحَ رِيحَانَةٌ مِنْ رِيَاحِينِ الْجَنَّةِ. کافی، ج 6، ص 3.

5- رسول خدا (صلی الله علیه و آله). کافی، ج 6، ص 3.

فرزند ناشایست، شرافت را تباه و نیاکان را بدنام می کند. (1) و مایه رنج و شومی است. (2) و سخت ترین مصیبت ها ناشایستی نسل است. (3)

9. آیا درآمد حلال یا حرام در فرزند تأثیری دارد؟

{ اثر } درآمد حرام، در نسل آشکار می شود. (4)

همتای شیطان، فرزندی است که از مال حرام به وجود آید که { درواقع } از مشارکت شیطان، متولد شده است. اگر مال، حرام باشد، شیطان، همراه مرد خواهد بود تا این که آمیزش کند و نطفه اش با نطفه ی مرد می آمیزد و هر دو (نطفه) باهم آمیخته هستند و گاهی فرزند از یک نطفه آفریده می شود و گاهی از هر دو باهم. (5)

ص: 16

-
- 1- . امام علی (علیه السلام): وَلَدُ السَّوِّءِ يَهْدِمُ الشَّرْفَ وَيَشِينُ السَّلْفَ. تصنیف غررالحکم ودررالكلم، ح 9356.
 - 2- . امام علی (علیه السلام). تصنیف غررالحکم ودررالكلم، ح 9355.
 - 3- . امام علی (علیه السلام). تصنیف غررالحکم ودررالكلم، ح 9346.
 - 4- . امام صادق (علیه السلام): كَسَبُ الْحَرَامِ يَبِينُ فِي الذَّرِّيَّةِ. کافی، ج 5، ص 125.
 - 5- . به نقل از امام باقر (علیه السلام): یا امام صادق (علیه السلام): بحار الانوار، ج 100، ص 294.

10. آیا در دوران بارداری غذای زن در فرزند تأثیرگذار است؟

بله. به زنان باردارتان کُنْدَر نر(1) بدهید که اگر در شکم او پسر باشد، هوشمند، دانا و دلیر خارج می شود و اگر دختر باشد، خوش رو و خوش خُو می گردد و سَرین او بزرگ می شود و موردعلاقه شوهرش قرار می گیرد.(2) و نیز به زنان باردارتان «به» بدهید؛ که اخلاق فرزندانان را نیکو می گرداند.(3) و به زن در ماهی که زایمان می کند، خرما بدهید؛ چراکه فرزند او بردبار و پاک می شود.(4)

ص: 17

- 1- . کُنْدَر از دیدگاه طب اسلامی به کُنْر نر و ماده تقسیم می شود؛ که از شکل ظاهری آن مشخص است.
- 2- . امام رضا (علیه السلام): أَطْعَمُوا حَبَالًا كُمْ ذَكَرَ اللَّبَانِ فَإِنْ يَكُ فِي بَطْنِهَا غُلَامٌ خَرَجَ ذَكِيَّ الْقَلْبِ عَالِمًا شَجَاعًا وَإِنْ تَكُ جَارِيَةً حَسَنَ خُلُقِهَا وَخُلُقِهَا وَعَظْمَتٌ عَجِيزَةٌ وَعَدَدٌ زَوْجِهَا. کافی، ج 6، ص 23.
- 3- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): أَطْعَمُوا حَبَالًا كُمْ السَّفَرَجَلُ فَإِنَّهُ يُحَسِّنُ أَخْلَاقَ أَوْلَادِكُمْ. بحار الانوار، ج 63، ص 177.
- 4- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): أَطْعَمُوا الْمَرْأَةَ فِي شَهْرِهَا الَّتِي تَلِدُ فِيهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا يَكُونُ حَلِيمًا نَقِيًّا. مکارم الاخلاق، ص 169. ناگفته پیداست این موارد حتما باید تحت نظارت پزشک متخصص مصرف شود.

11. آیا برای زائو غذایی را سفارش می کنید؟

رُطْب(1)، باید نخستین چیزی باشد که زائو می خورد؛ چراکه خداوند متعال به مریم { پس از تولد مسیح } فرمود «وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا خَيْرًا(2)؛ و تنه ی درخت خرما را به سوی خود تکان ده، بر تو خرمای تازه فرومی ریزد». و اگر رطب نبود هفت خرما از خرمای مدینه. اگر نبود، هفت خرما از خرمای شهرهایتان؛ چراکه خداوند می فرماید «به عزت و جلا

و عظمت و والایی جایگاهم، سوگند، زائو، روز زایمان رطب نمی خورد، مگر این که فرزند او، پسر باشد یا دختر، بردبار خواهد شد.(3)

12. اولین سؤالی پس از اینکه متوجه شدیم کسی بچه دار شده چه سوالی می تواند باشد؟

هرگاه بشارت فرزندى را به حضرت سجاد (علیه السلام) می دادند. ایشان نمی پرسید که پسر است یا دختر، اول می پرسیدند «آیا سالم و کامل

ص: 18

1- . فرق بین خرما و رطب آشکار است.

2- . مریم/25.

3- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله). کافی، ج 6، ص 22.

است؟» اگر سالم بود می فرمود: سپاس، خدایی را که از من، چیز ناقص و ناسالمی نیافرید. (1)

13. چگونه به والدین تولد فرزندشان را تبریک بگوییم؟

هنگام تبریک به خاطر فرزند دار شدن کسی چنین بگویید «از خدا می خواهم که او را با تو و پس از تو، جانشین {شایسته} تو قرار دهد؛ چراکه فرزند، جانشین پدر در زندگی و مرگ اوست». (2) و نیز چنین می توانید بگویید «سپاسگزار بخشنده این نوزاد باش و خدا این بخشیده را بر تو مبارک نماید و او را به جوانی رساند و از نیکی او تو را برخوردار فرماید». (3)

ص: 19

1- . كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (عليه السلام) إِذَا بُشِّرَ بِالْوَلَدِ لَمْ يَسْأَلْ أَذَكَرْ هُوَ أَمْ أَنْثَى حَتَّى يَقُولَ أَسَوِيٌّ فَإِنْ كَانَ سَوِيًّا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْلُقْ مِنِّي شَيْئاً مُشَوَّهاً. كافي، ج 6، ص 21.

2- . امام باقر (عليه السلام): أَسَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَجْعَلَهُ خَلْفاً مَعَكَ وَ خَلْفاً بَعْدَكَ، فَإِنَّ الرَّجُلَ يَخْلُفُ أَبَاهُ فِي حَيَاتِهِ وَ مَوْتِهِ. نزهه الناظر، ص 100.

3- . امام صادق (عليه السلام): إِذَا وُلِدَ لِأَحَدِكُمْ غُلَامٌ فَأَتَيْتُمُوهُ فَقُولُوا لَهُ سَكَرَتْ الْوَاهِبُ وَ بُرِكَ لَكَ فِي الْمَوْهُوبِ بَلَّغَ اللَّهُ بِهِ أَشَدَّهُ وَ رَزَقَكَ بَرَّةً. تحف العقول، ص 235.

14. اذان و اقامه را چگونه و چه وقت به گوش نوزاد بگوییم؟

برای هر کس فرزندی زاده شود، باید در گوش راست او اذان نماز و در گوش چپ او اقامه بگوید؛ چراکه این کار، مایه ی ایمنی از شیطان رانده شده است. (1)

و این کار را پیش از بُریدن ناف انجام بده. (2) همچنان که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گوش حسنین (علیهما السلام) اذان گفت و به چنین کاری سفارش فرمود. (3)

ص: 20

-
- 1- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله). کافی، ج 6، ص 24.
 - 2- . امام صادق (علیه السلام): تَفَعَّلْ بِهِ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ تُنْقَطَعَ سُرَّتُهُ فَإِنَّهُ لَا يَفْرَعُ أَبَدًا وَلَا تُصِيبُهُ أُمُّ الصَّبِيَّانِ. کافی، ج 6، ص 23.
 - 3- . کنز العمال، ج 16، ص 599.

15. کام نوزاد را با چه چیزی بردایم بهتر است؟

کام فرزندان را با خرما(1) بردارید. پیامبر

(صلی الله علیه و آله) با حسن و حسین (علیهما السلام) این گونه کرد.(2)

و نیز کام فرزندان را با تربت امام حسین (علیه السلام) بردارید؛ چراکه مایه ی ایمنی است.(3)

16. چه زمانی برای فرزندان نام انتخاب کنیم؟

نخستین نیکی انسان به فرزندش، این است که نام نیک بر او نهد، پس هرکدام از شما باید نام نیک بر فرزندش بگذارد.(4)

بر فرزندان، پیش از آن که زاده شوند، نام بگذارید و اگر نمی دانید دخترند یا پسر، آنان را به نام هایی که هم برای پسر است و هم برای دختر، بنامید؛ چراکه فرزندان سقط شده ی شما اگر روز قیامت در حالی با شما ملاقات کنند که نام بر آن ها نگذاشته باشید، به پدر خود

ص: 21

1- . در برخی روایات غسل نیز اشاره شده است امام رضا (علیه السلام) حَنَّكَهُ بِمَاءِ الْفُرَاتِ إِنْ قَدَرْتَ عَلَيْهِ أَوْ بِالْعَسَلِ سَاعَةً يُوَلِّدُ. فقه منسوب به امام رضا (علیه السلام). ص 239.

2- . امام علی (علیه السلام): حَنَّكُوا أَوْلَادَكُمْ بِالتَّمْرِ هَكَذَا فَعَلَ النَّبِيُّ (صلی الله علیه و آله) بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ (علیهما السلام). کافی، ج 6، ص 24.

3- . امام صادق (علیه السلام): حَنَّكُوا أَوْلَادَكُمْ بِتُرْبَةِ الْحُسَيْنِ (علیه السلام) فَإِنَّهُ أَمَانٌ. کامل الزیارة، ص 278.

4- . امام کاظم (علیه السلام): أَوَّلُ مَا يَبْرُ الرَّجُلُ وَلَدَهُ أَنْ يُسَمِّيَهُ بِاسْمِ حَسَنِ فَلْيُحْسِنِ أَحَدَكُمْ اسْمَ وَلَدِهِ. کافی، ج 6، ص 18.

می گوید: چرا بر من نام نهاده‌ی؟ پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) نیز محسن (فرزند سقط شده ی زهرا B) را پیش از آن که به دنیا بیاید، نام نهاده بود. (1) و هرگاه فرزندی برایمان به دنیا آید تا یک هفته نامش را «محمد» می گزاریم، پس از آن، اگر خواستیم تغییر می دهیم وگرنه همان نام را اختیار می نماییم. (2)

نام نیک از چند جهت در انسان تأثیر می گذارد:

تأثیر در رفتار دیگران: نام هر انسان نمادی از او و بیانگر هویت و شخصیت او برای دیگران است.

اثر تلقینی: نام انسان بر چسبی است که از آغاز تا پایان عمر و حتی قیامت همراه انسان است و بر او اثر تلقینی دارد.

اثر انگیزشی: انسان به طور ناخودآگاه می خواهد با بزرگانی که نام او را از آن ها گرفته اند و هم نام اویند، همانند شود و خود را مشابه آنان سازد. (3)

ص: 22

1- امام علی (علیه السلام): کافی، ج 6، ص 18.

2- امام رضا (علیه السلام): لَا يُؤَلَّدُ لَنَا مَوْلُودٌ إِلَّا سَمَّيْنَاهُ مُحَمَّدًا فَإِذَا مَضَى سَبْعَةُ أَيَّامٍ فَإِنْ شِئْنَا غَيَّرْنَا وَإِلَّا تَرَكْنَا. عده الداعی، ص 87.

3- تربیت فرزند، ص 83.

17. چرا و چه زمان مناسب است سر نوزاد تراشیده شود؟

به جهت پاک کردن او از موی {دوران} رَجِم است. (1)

و در روز هفتم انجام می شود. (2)

و فاطمه B سر دو فرزند خود (حسنین (علیهما السلام) را تراشید و هم وزن موی آنان نقره صدقه داد. (3)

18. عقیقه کردن چه آدابی دارد؟

هر نوزادی در گرو {رهن} عقیقه است. (4)

نکاتی درباره عقیقه:

عقیقه باید گوسفند، گاو یا شتر باشد و حیوان دیگر کفایت نمی کند. مستحب است عقیقه را در روز هفتم تولد کودک بدهند و اگر فرزند بالغ شد و برایش عقیقه نداده باشند، مستحب است خودش عقیقه

ص: 23

1- . أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام). من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 4728.

2- . امام صادق (علیه السلام)، کافی، ج 6، ص 28.

3- . امام صادق (علیه السلام): إِنَّ فَاطِمَةَ B حَلَقَتْ ابْنَيْهَا وَ تَصَدَّقَتْ بِوِزْنِ شَعْرِهِمَا فِضَّةً. کافی، ج 6، ص 26.

4- . امام صادق (علیه السلام): كُلُّ مَوْلُودٍ مُرْتَهَنٌ بِالْعَقِيقَةِ. کافی، ج 6، ص 24.

را بدهد. در عقیده می توانند گوشت خام یا پخته شده را تقسیم کنند یا بپزند و گروهی از مؤمنین را دعوت کنند و به آن ها غذا بدهند. (1)

و دعای عقیده نیز مستحب است و آن این دعاست:

«اللَّهُمَّ لَحْمَهَا بِلَحْمِهِ وَ دَمُّهَا بِدَمِهِ وَ عَظْمُهَا بِعَظْمِهِ وَ شَعْرُهَا بِشَعْرِهِ وَ جِلْدُهَا بِجِلْدِهِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ وَقَاءً لِفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ {نام فرزند و پدر فرزند را بگویید؛ محمد پسر علی}؛

خدایا، گوشت این حیوان را در برابر گوشت او، خون آن را در برابر خون او، استخوان آن را در برابر استخوان او، موی آن را در برابر موی او و پوست آن را در برابر پوست او می دهم. خدایا، این قربانی را مایه حفظ و سلامت او قرار ده». (2)

ص: 24

1- . تحریر الوسیله، ج 3، ص 553.

2- . امام صادق (علیه السلام):، کافی، ج 6، ص 31.

19. ختنه کردن چه زمانی مناسب است؟

روز هفتم {تولد}، فرزندانان را ختنه کنید؛ چراکه مایه ی پاکیزگی بیشتر و رویش زودتر گوشت است و زمین، بول ختنه نشده را ناپسند می دارد. (1)

20. مدت زمان شیردهی نوزاد چه مقدار باید باشد؟

برای کودک، هیچ شیری بهتر از شیر مادرش نیست. (2)

قرآن کریم می فرماید «وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنَمِّمَ الرِّضَاعَةَ؛ و مادرانی که بخواهند شیر دادن به فرزندانشان را کامل سازند، دو سال تمام شیرشان بدهند». (3)

و شیر خوردن، (حداقل) تا بیست و یک ماه است. پس هر چه کم شود، ستم بر کودک است. (4)

پس حداقل مدت شیر دادن 21 ماه و حداکثر آن 24 ماه است.

ص: 25

1- . امام صادق (علیه السلام): اخْتِنُوا أَوْلَادَكُمْ لِسَبْعَةِ أَيَّامٍ فَإِنَّهُ أَطْهَرُ وَأَسْرَعُ لِنَبَاتِ اللَّحْمِ وَإِنَّ الْأَرْضَ لَتَكْرَهُ بَوْلَ الْأَغْلَفِ. کافی، ج 6، ص 34.

2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): لَيْسَ لِلصَّبِيِّ لَبَنٌ خَيْرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ. عيون اخبار الرضا (علیه السلام)، ج 2، ص 34.

3- . بقره/233.

4- . امام صادق (علیه السلام). کافی، ج 6، ص 40.

21. آیا می شود برای نوزاد دایه گرفت؟

بله. برای شیر دادن، {دایه های شایسته را} گزینش کنید، همان گونه که برای ازدواج گزینش می کنید؛ چراکه شیر، طبیعت ها را تغییر می دهد. (1)

و باید دایه های پاکیزه و پُر عاطفه انتخاب کنید؛ زیرا شیر، {خصلت ها را} منتقل می کند. (2)

دایه هر ویژگی اخلاقی و رفتاری را که داشته باشد همان اخلاق نیز در کودک منتقل می شود.

22. لطف کنید داستانی از رفتار پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با نوزادان شیرخوار نقل کنید؟

معمولاً نوزاد را نزد پیامبر

(صلی الله علیه و آله) می آوردند تا برای خجستگی و مبارکی او، دعا کند یا بر او نام بگذارد. ایشان، او را می گرفت و به جهت تکریم خانواده اش، او را روی دامن خود می گذاشت. گاهی کودک به لباس ایشان بول می کرد و برخی کسانی که بول کردن

ص: 26

1- . امام علی (علیه السلام): تَخَيَّرُوا لِلرَّضَاعِ كَمَا تَتَخَيَّرُونَ لِلنِّكَاحِ، فَإِنَّ الرِّضَاعَ يُعَيِّرُ الطَّبَاعَ. قرب الاسناد، ص 93.

2- . امام باقر (علیه السلام). کافی، ج 6، ص 44.

کودک را می دیدند، فریاد می کشیدند؛ ولی ایشان می فرمود: «لَا تُزْرِمُوا بِالصَّبِيِّ»

بول کردن او را قطع نکنید. از این رو، او را رها می کردند تا بول او تمام شود. سپس دعا کردن برای او یا نام گذاری او را به پایان می برد و خانواده اش را به خاطر فرزندشان خیلی خوش حال می ساخت، {به گونه ای که} آنان مشاهده نمی کردند که ایشان از بول کردن کودکشان ناراحت شده باشد. سپس، وقتی آنان می رفتند، لباس خود را می شُست. (1)

23. کودکی داریم که تمام شب را گریه می کند و از گریه های او خسته و رنجوریم نمی دانیم چه کار بکنیم؟

برای تسکین و آرامش تو داستانی را نقل می کنم:

روزی جبرئیل نزد پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) آمد و در این باره چنین گفت:

«ای محمد! صبر کن، چراکه به زودی برای این قوم، پیروانی برانگیخته می شوند که هرگاه یکی از آنان گریه کند، گریه اش تا

ص: 27

1- . مکارم الاخلاق، ج 1، ص 65، ح 68.

هفت سالگی «لااله الاالله» است و وقتی از هفت سالگی گذشت، گریه اش تا بلوغ، -«فَبَكَوْهُ اسْتِغْفَارٌ لِّوَالِدَيْهِ»

آمزش خواهی برای پدر و مادرش است و چون از بلوغ گذشت، هر کار نیکی که انجام دهد، به نفع پدر و مادرش باشد و هر کار ناشایستی که انجام دهد، به زیان آنان نباشد. (1)

24. وقتی برای فرزندانمان هدیه می خریم اول به دختر هدیه بدهیم یا پسر؟

هر کس وارد بازار شود و چیزی بخرد و آن را برای خانواده اش ببرد، مانند کسی است که صدقه ای را برای گروهی نیازمند می برد «وَلْيَبْدَأْ بِالْإِنَاثِ قَبْلَ الذُّكُورِ» و باید پیش از پسران، از دختران آغاز کند؛ چراکه هر کس دخترکی { از فرزندان خود } را شاد کند، گویا برده ای از فرزندان اسماعیل را آزاد کرده است و هر کس چشم پسری را روشن کند، گویا از ترس خداوند گریسته است و هر کس از ترس خداوند بگرید، خداوند، او را وارد بهشت های پُر نعمت می سازد. (2)

ص: 28

1- . امام صادق (علیه السلام) کافی، ج 6، ص 52.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، امالی (صدوق)، مجلس، 85، ص 577.

25. آیا از کودکان می شود عیب جویی کرد؟

خیر. داستانی برایتان نقل می کنم:

روزی مردی در حضور پیامبر

(صلی الله علیه و آله) به خاطر عملی که فرزندش انجام داده بود از او عیب جویی کرد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود:

«فرزندت تیری از تیرهای تیر دان توست»⁽¹⁾.

یعنی فرزندت پاره تن تو و ذخیره آینده توست و تو با توهین به شخصیت او، هم به خود ضربه می زنی و هم کسی را تضعیف و بی مقدار می کنی که در آینده به تو یاری خواهد رساند و پشتیبان تو خواهد بود و هر عمل نیکی که انجام دهد، تو نیز از اجر و پاداش آن بهره مند خواهی شد.⁽²⁾

26. آیا علم آموزی در دوران کودکی اهمیت دارد؟

کسی که در کودکی نیاموزد، در بزرگ سالی پیش نمی افتد.⁽³⁾ و حکایت کسی که در دوران کودکی می آموزد، «كَالْتَّقَشِّ فِي الْحَجَرِ» همانند

ص: 29

1- . کنز العمال، ج 16، ص 584.

2- . حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت (علیهم السلام)، ص 85.

3- . امام علی (علیه السلام): مَنْ لَمْ يَتَعَلَّمْ فِي الصَّغَرِ لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الْكِبَرِ. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح 99.

نقش گندن بر سنگ است و حکایت کسی که در بزرگ سالی می آموزد، همانند کسی است که بر آب می نویسد. (1) لقمان حکیم این چنین فرزندش را تشویق به علم آموزی می کرد: فرزندم! در روزها و شب ها و ساعات سهمی قرار ده که در آن علم و دانش بجویی، زیرا هیچ از دست رفته ای همانند از دست رفتن علم و دانش نیست. (2)

27. به نظر شما بهترین هدیه پدر به فرزند چه چیز می تواند باشد؟

بهترین چیزی که پدران برای پسرانشان به ارث می گذارند، تربیت است، نه مال؛ چراکه مال می رود و تربیت می ماند. (3) و هیچ پدری، هدیه ای برتر از تربیت نیک به فرزندش نبخشیده است. (4)

ص: 30

1- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 10، ص 249.

2- . امام صادق (علیه السلام): إِنَّ فِيمَا وَعَظَ لُقْمَانُ ابْنَهُ أَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا بُنَيَّ اجْعَلْ فِي أَيَّامِكَ وَ لَيَالِيكَ وَ سَاعَاتِكَ نَصِيحًا لَكَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَإِنَّكَ لَنْ تَجِدَ لَهُ تَضْيِيعًا مِثْلَ تَرْكِهِ. بحار الانوار، ج 1، ص 169.

3- . امام صادق (علیه السلام): إِنَّ خَيْرَ مَا وَرَّثَ الْأَبَاءُ لِابْنَائِهِمُ الْأَدَبُ، لِأَلْمَالُ؛ فَإِنَّ الْمَالَ يَذْهَبُ، وَالْأَدَبُ يَبْقَى. کافی، ج 8، ص 150.

4- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا نُحْلًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ. مستدرک الوسائل، ج 15، ص 165.

28. از دیدگاه شما حق فرزند به گردن پدر و مادر چیست؟

حق فرزند این است که بدانی او از توست و با خوب و بدش در دنیا منسوب به توست «أَنْتَكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وُلِّيَتْهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ وَ الْمُعْوَدَةِ لَهُ عَلَى طَاعَتِهِ فِيكَ» و تو درباره آنچه بر عهده ات است، یعنی: خوب تربیت کردن او، راه نمایی او به سوی خداوند، و کمک کردن به او در کار فرمان برداری از خداوند در حق تو و خودش، مسئولی و بر آن، هم پاداش می گیری و هم مجازات می شوی. پس در کار {تربیت} او، همانند کسی رفتار کن که در این دنیا با اثر نیکش در حق او کارش را می آراید و در آنچه میان تو و پروردگارت است، به خاطر انجام دادن درست آن و نتیجه ای که از آن می گیری، نزد او معذور است و نیرویی نیست، جز از خدا. (1) و نیز مهر ورزیدن به او، پرورش و آموزش وی و گذشت و پرده پوشی از خطاهای کودکانه وی و نرمش و کمک کردن به او است، زیرا آن سبب توبه است و مدارا و تحریک نکردن او نیز کوتاه ترین راه برای رشد او است. (2)

ص: 31

1- . امام سجاد (علیه السلام)، تحف العقول، ص 263.

2- . امام سجاد (علیه السلام)،، تحف العقول، ص 270.

29. مهم ترین چیزهایی که شایسته است به کودک آموزش دهیم چیست؟

مهم ترین مواد آموزشی که برای هر کودکی لازم است چنین است:

الف: باورهای توحیدی؛

کسی که خردسالی را تربیت کند تا بگوید «لا اله الا الله»، خداوند از او حساب نمی کشد. (1)

ب: دوستی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و خاندانش (علیهم السلام)؛

فرزندانتان را بر سه ویژگی تربیت کنید: دوستی پیامبرتان، دوستی اهل بیت (علیهم السلام) او و خواندن قرآن. (2)

ج: واجبات، به ویژه نماز و روز؛

قرآن کریم می فرماید «بَايْهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! خود و خانواده تان را از آتش،

ص: 32

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نهج الفصاحه، ح 3012.

2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 16، ص 456.

نگه دارید»(1) معنای آن چنین است که به آنان {خانواده} چیزهایی را بیاموزید که به وسیله آن از آتش، نجات یابند.(2)

د: قرآن؛

یکی از حق های فرزند بر پدر آن است که «يُعَلِّمُهُ الْقُرْآنَ» پدر قرآن را به او بیاموزد.(3) و کسی که پیش از بلوغ قرآن بخواند، به تحقیق، در کودکی به او حکمت داده شده است.(4) و حق فرزند بر پدر آن است که اگر دختر بود سوره نور را به او تعلیم دهد.(5) و به فرزندان سوره «یس» بیاموزید، زیرا این سوره، گل {باغ} قرآن است.(6)

ه: نوشتن؛

ص: 33

-
- 1- . تحریم/6.
 - 2- . امام علی (علیه السلام) ، منیه المرید، ص 380.
 - 3- . امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، ح 399.
 - 4- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، الدر المنثور، ج 5، ص 485.
 - 5- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله). کافی، ج 6، ص 49.
 - 6- . امام صادق (علیه السلام): عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ (يَس) فَإِنَّهَا رِيحَانَةُ الْقُرْآنِ. امالی (طوسی)، مجلس 37، ص 677.

یکی از حق های فرزند بر پدر آن است که پدر نوشتن را به کودک خویش بیاموزد. (1)

و: بهداشت؛

روزی امام (علیه السلام) به فرزندش امام حسن مجتبی (علیه السلام) فرمود: پسر! آیا به تو چهار نکته نیاموزم که به کمک آن ها از طب، بی نیاز شوی؟ گفت: چرا، ای امیرمومنان!

فرمود: بر سر سفره نشین، مگر آن هنگام که گرسنه ای؛ و از سفره برنخیز، مگر درحالی که هنوز، میل به خوردن داری؛ خوب بجو؛ و به گاه خفتن، به مستراح برو. اگر این چهار نکته را به کاربستی، از طب، بی نیاز می شوی. (2) نیز لقمان حکیم به

فرزندش چنین می گفت: فرزندم! چون معده از غذا پر شود، اندیشه فرو می خوابد و از کار می افتد و زبان حکمت گنگ می شود و اعضای بدن از عبادت بازمی مانند. (3)

ص: 34

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نهج الفصاحه، ح 1394.

2- الخصال، باب چهارگانه، ح 67، ص 229.

3- . يَا بُنَيَّ إِذَا امْتَلَأَتِ الْمَعِدَةُ نَامَتِ الْفِكْرَةُ وَ خَرَسَتِ الْحِكْمَةُ وَ قَعَدَتِ الْأَعْضَاءُ عَنِ الْعِبَادَةِ. مجموعه ورام، ج 1، ص 102.

و امام حسین (علیه السلام) فرمود: پدرم امیر مؤمنان (علیه السلام) به ما دستور می داد که: هرگاه مسواک کردیم، آب ننوشیم، مگر آن که اول سه بار مضمضه کنیم. (1) (آب دردهان بچرخانیم و دور بریزیم).

ز: حکمت های اخلاقی؛

روزی امیر مؤمنان (علیه السلام) از پسرش امام حسن مجتبی (علیه السلام) پرسید: فرزندم! عقل چیست؟ گفت: نگهداری آنچه در قلبت به ودیعه گذاشته ای. فرمود: بخل چیست؟ گفت: این که {مصرف} اندک را اسراف، و آنچه را انفاق کرده ای، از بین رفتن بدانی. فرمود: بی نیازی چیست؟ گفت: کمی آرزوهایت و رضایت به آنچه تو را بسنده است؛ و... سپس حضرت علی (علیه السلام) فرمودند این حکمت ها را به فرزندانان بیاموزید؛ چراکه مایه ی فزونی خرد و دوراندیشی و صاحب نظر شدن است. (2)

ح: شعرهای سودمند؛

ص: 35

1- . مکارم الاخلاق، ص 153.

2- . امام علی (علیه السلام) معانی الاخبار، ص 401، ح 62. حدیث مفصل است برای مطالعه بیشتر رجوع شود به تحف العقول، ص 225.

امیر مؤمنان (علیه السلام) از این که شعر { پدرش } ابوطالب، روایت و تدوین شود، خُرسند می شد و می فرمود: آن را فراگیرید و به فرزندانان یاد بدهید؛ چراکه او بر دین خدا بود و در آن، دانش بسیار است. (1)

ط: شنا و تیراندازی:

به پسرانان، شنا و تیراندازی یاد دهید و به دختر، ریسندگی. (2)

30. لطف می کنید مراحل آموزش معارف دین را توضیح دهید؟

بله. چون پسر به سه سالگی رسید، باید به او بگویند: هفت مرتبه بگو «لا اله الا الله» سپس، رهایش کنند تا سه سال و هفت ماه و بیست روز او کامل شود. سپس باید به او بگویند: هفت مرتبه بگو «محمد رسول الله»؛ و او را رها کنند تا چهار سال او تمام شود. آنگاه باید به او بگویند هفت مرتبه بگو «صلی الله علی محمد و آله». سپس رهایش کنند تا پنج سال او تمام شود. آنگاه از او پرسند: دست چپ و راستت کدام است؟ اگر شناخت، باید صورتش را به سمت قبله

ص: 36

1- . امام صادق (علیه السلام): يُعْجَبُ أَنْ يُرَوَى شِعْرُ أَبِي طَالِبٍ (علیه السلام) وَأَنْ يُدَوَّنَ وَقَالَ تَعَلَّمُوهُ وَعَلِّمُوهُ أَوْلَادَكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ عَلِيٌّ دِينَ اللَّهِ وَفِيهِ عِلْمٌ كَثِيرٌ. بحار الانوار، ج 35، ص 115.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نهج الفصاحه، ح 1954.

برگردانده، به او بگویند: سجده کن. سپس رهایش کنند تا هفت سال او تمام شود. پس وقتی هفت سال او تمام شد، باید به او بگویند: صورت و دودستت را بشوی. وقتی آن دو را شست، باید به او بگویند: نماز بخوان. سپس رهایش کنند تا نه سال او تمام شود. وقتی تمام شد، وضو به او یاد داده شود و بر {ترک} آن، تنبیه گردد و به نماز، امر شود و بر {ترک} آن، تنبیه گردد. وقتی وضو و نماز را فراگرفت، خداوند او و پدر و مادرش را می آمرزد؛ ان شالله! (1)

31. از دیدگاه شما زمان تربیت و تأدیب کودک از چه سالی است؟

فرزند، هفت سال آقااست، هفت سال خدمتکار و هفت سال وزیر است. اگر در بیست سالگی از تربیت او راضی بودی که خوب؛ وگرنه، به پهلویش بزن {تا دنبال کار خودش برود} که نزد خداوند، معذوری. (2)

ص: 37

1- . کتاب مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه، ج 1، ص 281.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): الْوَلَدُ سَبْعَ سِنِينَ وَعَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَوَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ فَإِنْ رَضِيَتْ أَخْلَاقَهُ لِأَحَدِي وَعِشْرِينَ وَ إِلَّا فَاضْرِبْ عَلَي جَنْبِهِ فَقَدْ أَعْدَزْتَ إِلَي اللَّهِ تَعَالَى. مكارم الاخلاق، ص 222.

و پسر، هفت سال باید بازی کند، هفت سال آموزش قرآن ببیند و هفت سال، حلال و حرام را فراگیرد. (1) و در اهمیت آن همین بس که اگر پدری فرزندش را تربیت کند بهتر از این است که روزی یک و نیم کیلوگرم طعام صدقه بدهد. (2)

32. به نظر شما بدترین پدر و بدترین فرزند چه ویژگی دارند؟

بدترین پدر، کسی است که نیکی کردن، او را به زیاده روی وا دارد و بدترین فرزند، کسی است که کوتاهی کردن، او به نافرمانی و آزردن {والدین} وا دارد. (3)

افراط و تفریط در محبت به کودک آسیب زا است.

ص: 38

1- . امام صادق (علیه السلام): الْغُلَامُ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ وَ يَتَعَلَّمُ الْكِتَابَ سَبْعَ سِنِينَ وَ يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ. کافی، ج 6، ص 47.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): لِأَنَّ يُؤَدَّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ كُلَّ يَوْمٍ بِنِصْفِ صَاعٍ. مستدرک الوسائل، ج 15، ص 166.

3- . امام باقر (علیه السلام)، تاریخ یعقوبی، ج 2، ص 320.

33. سرزنش چه اثراتی در تربیت دارد؟

زیاده روی در سرزنش کردن، آتش لجاجت را شعله ور می سازد. (1) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) به کارهای کودکان عیب و ایراد نمی گرفت بلکه کار صحیح را به آن ها یاد می داد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) هرگاه کاری را قبول نداشت، می فرمود این گونه انجام بده. (2)

34. آیا تربیت باخشم ممکن است؟

خیر. باخشم تربیت {ممکن} نیست. (3) و پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) از ادب کردن به هنگام خشم، نهی فرمود. (4)

35. گاهی اوقات فرزندم خیلی اذیت می کند در این هنگام چه کار کنم بهتر است؟

اورا نزن. با او قهر کن؛ ولی طول نده. (5)

مدت قهر نباید طولانی باشد.

ص: 39

-
- 1- . امام علی (علیه السلام): الْإِفْرَاطُ فِي الْمَلَامَةِ يُشْبِهُ نِيرَانَ اللَّجَاجِ. تحف العقول، ص 84.
 - 2- . اخلاق النبی (صلی الله علیه و آله)، ابن حیان، به نقل از تربیت فرزند، ص 162.
 - 3- . امام علی (علیه السلام): لَا أَدَبَ مَعَ غَضَبٍ. تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ح 6912.
 - 4- . نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): عَنِ الْأَدَبِ عِنْدَ الْغَضَبِ. کافی، ج 7، ص 260.
 - 5- . شَكْوَتْ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى (عَلَيْهِ السَّلَام) ابْنًا لِي فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ وَاهْجُرْهُ وَلَا تَطْلُبْ. عده الداعی، ص 80.

36. در چه سنی مناسب است رختخواب های فرزندان از یکدیگر جدا می شود؟

بسترهای پسر و پسر، پسر و دختر، و دختر و دختر را از ده سالگی از هم جدا کنید. (1)

37. آیا بوسیدن کودک جز شیوه های محبت ورزی است؟

بله. هر کس فرزندش را ببوسد خداوند برای او حسنه ای می نویسد و کسی که نور دیده اش را شاد کند خداوند نیز او را روز قیامت شاد گرداند. (2)

در این زمینه داستانی نقل می کنم:

مردی خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رسید و گفت: هرگز کودکی را نبوسیده ام. وقتی بازگشت پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: این کسی است که در

ص: 40

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): وسائل الشیعه، ج 20، ص 231.

2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): مَنْ قَبَّلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَسَنَةً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. کافی، ج 6، ص 49.

نظر من از اهل آتش است. (1) و بنا بر احتیاط واجب بوسیدن دختر بچه ی شش ساله برای مرد نامحرم جایز نیست. (2)

38. آیا فرزندان برای رفتن به اتاق خواب والدین باید اجازه بگیرند؟

بله باید اجازه بگیرند. در این زمینه داستانی برایتان نقل می کنم:

کسی خدمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آمد و گفت: ای پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله)! آیا هرگاه خواستم نزد مادرم بروم، از او اجازه بگیرم؟ فرمود: آری. آیا خوشت می آید او را برهنه ببینی؟ گفت: نه. فرمود: پس در این صورت، از او اجازه بگیر. (3)

39. آیا هنگام آمیزش والدین کودک می تواند داخل اتاق خواب باشد؟

خیر. در حالی که کودکی در اتاق باشد، مرد نباید با زن و کنیزش آمیزش کند؛ چراکه این، از آن چیزهایی است که زنا را در پی

ص: 41

1- کافی، ج 6، ص 50.

2- تحریر الوسیله، ج 2، م 25.

3- امام علی (علیه السلام)، دعائم الاسلام، ج 2، ص 202.

می آورد. (1) و پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) نهی کرد از این که مرد، در حالی با زنش آمیزش کند که در گهواره، کودکی باشد و به آنان بنگرد. (2)

40. در زمینه تربیت کودک کدام عمل نزد خداوند برتر است؟

روزی موسی بن عمران (علیه السلام) گفت: پروردگارا! کدام عمل، نزد تو برترین است؟ فرمود: دوست داشتن کودکان؛ چراکه من، آنان را بر توحید خود سرشته ام. اگر آنان را بمیرانم، به رحمت خودم آنان را وارد بهشت خواهم کرد. (3)

ص: 42

-
- 1- . امام صادق (علیه السلام): لَا يُجَامِعُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَلَا جَارِيَتَهُ وَفِي الْبَيْتِ صَبِيٌّ فَإِنَّ ذَلِكَ مِمَّا يُورِثُ الرَّثَا. کافی، ج 5، ص 499.
 - 2- . امام علی (علیه السلام) نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): أَنْ يُجَامِعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَالصَّبِيَّ فِي الْمَهْدِ يَنْظُرُ إِلَيْهِمَا. جعفریات، ص 96.
 - 3- . امام صادق (علیه السلام) قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) يَا رَبِّ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ عِنْدَكَ فَقَالَ حُبُّ الْأَطْفَالِ فَإِنِّي فَطَرْتُهُمْ عَلَى تَوْحِيدِي فَإِنْ أُمَّتُهُمْ أَدْخَلْتُهُمْ بِرَحْمَتِي جَنَّتِي. المحاسن، ج 1، ص 457.

41. آیا سلام کردن به کودکان از سنت های رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است؟

بله. پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) هرگاه بر کودکان می گذشت، به آنان سلام می کرد. (1) نیز رسول (صلی الله علیه و آله) می فرمود: پنج چیز است که تا هنگام مرگ، آن ها را ترک نمی کنم. یکی از آن ها سلام کردن به کودکان، تا پس از من سنت شود. (2)

42. آیا والدین عاق فرزندان می شوند؟

بله. همان طور که فرزندان عاق والدین می شوند. والدین نیز عاق فرزندان می شوند. و بین والدین و فرزندان حقوقی است که هرکدام از حقوق خود کوتاهی و سهل انگاری کنند به همان اندازه خطاکار هستند.

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) به حضرت علی (علیه السلام) چنین فرمود: ای علی! خدا لعنت کند پدر و مادری که فرزندانشان را به عاق کردن خویش وادار نمایند، ای علی! همان گونه که فرزند عاق والدین می شود. والدین نیز

ص: 43

1- . کنز العمال، ج 7، ص 156.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): التَّسْلِيمُ عَلَى الصَّبِيَانِ لِتَكُونَ سُنَّةً مِنْ بَعْدِي. خصال، صفات پنج گانه، ح 12، ص 271.

متقابلاً (در صورت عدم رعایت وظایف خود) عاق فرزندان خود خواهند شد. (1)

43. از دیدگاه شما قلمرو محبت به فرزندان تا کجاست؟

دلسوزی نسبت به خانواده و فرزندان، نباید تو را به نافرمانی ها {ای از خدا} و حرام، وادار سازد؛ چراکه خداوند متعال می فرماید: « {قیامت} روزی {است} که نه مال سود می دهد و نه فرزندان؛ مگر کسی که با دلی سالم، نزد خدا آید». (2)

همسر و فرزندان را همه ی فکر و ذکر خود قرار نده؛ چراکه اگر همسر و فرزندان از دوستان خدا باشند، خدا آنها را تباه نخواهد کرد و اگر دشمنان خدایند چرا {باید} اهتمام و فکر و ذکر تو مشغول به دشمنان خدا باشد؟ (3) داستانی برایتان نقل می کنم:

ص: 44

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله). من لا يحضره الفقيه، ج 4، ص 372.

2- . يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ* إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ. شعرا/88 و 89.

3- . إِمَامُ عَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) لَا تَجْعَلَنَّ أَكْثَرَ شَيْءٍ غُلُوكَ بِأَهْلِكَ وَوَلَدِكَ فَإِنَّ يَكُنْ أَهْلُكَ وَوَلَدُكَ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَوْلِيَاءَهُ وَإِنْ يَكُونُوا أَعْدَاءَ اللَّهِ فَمَا هُمُكَ وَشُغْلُكَ بِأَعْدَاءِ اللَّهِ. نهج البلاغه، ح 352.

روزی امیر مؤمنان (علیه السلام) پسر خویش را در حضور دختر بوسید. {دختر} گفت: پدر جان! او را دوست می داری؟ فرمود: آری.

{دختر} گفت: می پنداشتم که کسی جز خداوند را دوست نمی داری. حضرت گریست و سپس فرمود: «الْحُبُّ لِلَّهِ» محبت برای خداست و «الشَّفَقَةُ لِلْأَوْلَادِ» دلسوزی برای فرزندان. (1)

44. آیا عدالت بین فرزندان باید رعایت شود؟

بله. خداوند متعال، دوست دارد که میان فرزندان عدالت ورزید، حتی در بوسیدن. (2) حتی در هدیه دادن به فرزندان، عدالت ورزید. (3) داستانی برایتان نقل می کنم:

ص: 45

-
- 1- . كَمَا نَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (علیه السلام) ابْنٌ وَبِنْتُ فَقَبِلَ إِلَّا بَنَ بَيْنَ يَدَيِ الْبِنْتِ فَقَالَتْ أَتُحِبُّهُ يَا أَبَهُ قَالَ بَلَى قَالَتْ طَنَنْتُ أَنْكَ لَا تُحِبُّ أَحَدًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَبَكَى ثُمَّ قَالَ الْحُبُّ لِلَّهِ وَ الشَّفَقَةُ لِلْأَوْلَادِ. مستدرک الوسائل، ج 15، ص 171.
 - 2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 16، ص 445.
 - 3- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نهج الفصاحه، 341.

روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله) مردی را دید که دو فرزند داشت. یکی را بوسید و دیگر را رها کرد. {در این هنگام} پیامبر خدا {به وی} فرمود: چرا میان آنان یکسان عمل نکردی؟ (1)

45. نظرتان درباره وفای به عهده با کودکان چیست؟

هرگاه یکی از شما به کودکش وعده داد، باید بدان عمل کند (2) زیرا آنان بر این باورند که شما روزی شان را می دهید. (3)

شخصی می گوید پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خانه ما آمد و من، درحالی که کودکی خردسال بودم، رفتم تا بازی کنم که مادرم به من گفت: ای عبدالله! بیا چیزی به تو بدهم. پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: می خواهی به او چه بدهی؟

ص: 46

-
- 1- امام علی (علیه السلام) نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) إِلَى رَجُلٍ لَهُ ابْنَانِ فَقَبَّلَ أَحَدَهُمَا وَ تَرَكَ الْآخَرَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صلی الله علیه و آله) فَهَلَّا وَاسَيْتَ بَيْنَهُمَا. من لا يحضره الفقيه، ج 3، ص 483.
 - 2- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): إِذَا وَعَدَ أَحَدُكُمْ صَبِيَّةً فَلْيُنِجْهُ. مستدرک الوسائل، ج 15، ص 170.
 - 3- امام کاظم (علیه السلام) إِذَا وَعَدْتُمْ الصَّبِيَّانَ فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ يَرَوْنَ أَنَّكُمْ الَّذِينَ تَرَزُقُونَهُمْ. کافی، ج 6، ص 50.

گفت: می خواهم به او خرما بدهم. فرمود: آگاه باش که اگر چنین نکنی، برای تو دروغی نوشته می شود. (1)

46. نظران در مورد شاد کردن کودک چیست؟

خانه ای در بهشت است که به آن، {خانه ی} شادی گفته می شود و جز کسی که کودکان را شاد کرده باشد، وارد آن نمی گردد. (2)

نیز {جمعه ها} برای کودکان، گوشت بخريد و روز جمعه را به یاد آنان بیاورید. (3)

مقصود این است که با خریدن هدیه، خوارکی، این روز را گرامی و به کودکان آموزش دهید.

ص: 47

1- . حکمت نامه کودک، ح 378.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 3، ص 170.

3- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، مستدرک الوسائل، ج 6، ص 99.

47. نظرتان درباره شیطنت و بازیگوشی چیست؟

بازیگوشی (شیطنت) بچه در کودکی، مایه ی فزونی خرد او در بزرگ سالی است. (1) و خوب است بچه در کودکی بازیگوش باشد تا در بزرگ سالی بردبار گردد؛ و شایسته نیست که جز این باشد. (2)

48. گاهی در بین نماز فرزندم از سر و کول من بالا می رود چه کاری انجام بدهم بهتر است؟

اجازه دهید داستانی برایتان نقل کنم:

شخصی می گوید پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نمازی فراخوانده شده و حسن (علیه السلام) در آغوش ایشان بود. پیامبر (صلی الله علیه و آله) او را مقابل خود بر زمین گذاشت و نماز خواند. وقتی به سجده رفت، سجده را طولانی کرد. از میان مردم، من سرم را بلند کردم. در آن هنگام، حسن (علیه السلام) روی شانه ی پیامبر خدا بود. وقتی سلام نماز را داد، مردم به ایشان گفتند: ای پیامبر خدا! در نمازت سجده ای به جای آوردی که معمولاً این گونه سجده نمی کردی گویا به شما وحی می شد.

ص: 48

1- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، کنز العمال، ج 11، ص 91

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، «تَسَدَّ تَحَبُّ عَرَامَةَ الصَّبِيِّ فِي صِغَرِهِ؛ لِيَكُونَ حَلِيمًا فِي كِبَرِهِ» ثُمَّ قَالَ: «مَا يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ إِلَّا هَكَذَا». کافی، ج 11، ص 453.

فرمود: به من وحی نشد؛ لیکن فرزندم بر شانه‌ی من بود و من، خوش نداشتم او را به شتاب بیندازم تا این که خودش پایین بیاید. (1)

داستان دیگری برایتان نقل می‌کنم:

شخصی می‌گوید درحالی که پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) نماز می‌خواند، حسین (علیه السلام) آمد و گردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) را گرفت. ایشان با او برخاست و دست او را گرفت و همچنان او را نگه داشت تا به رکوع رفت. (2)

و کودکان را به صف آخر {نماز جماعت} نفرستید، بلکه بین آن‌ها {به وسیله بزرگان} فاصله ایجاد کنید. (3)

49. آیا در شأن اهل بیت (علیهم السلام) است که با کودکان بازی کنند؟

بله. به طوری کلی نزد هرکسی کودک هست، باید با او کودکی کند. (4) در این زمینه چند داستان برایتان نقل می‌کنم:

ص: 49

1- مناقب ابن شهر آشوب، ج 4، ص 24.

2- تاریخ دمشق، ج 14، ص 162.

3- جابر بن عبدالله از امام باقر (علیه السلام). کافی، ج 3، ص 409.

4- رسول خدا (صلی الله علیه و آله): مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَّصَبْ لَهُ. کتاب من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 483.

شخصی می گوید رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را دیدم که دستان حسین بن علی (علیه السلام) را گرفته و پایش را روی پای خود گذاشته است و می فرماید: «بالا بیا، چشم کوچولو؛ بالا بیا، چشم کوچولو!». (1)

شخصی می گوید پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) برای حسن و حسین (علیهما السلام) نیم خیز نشست و آنان را سوار کرد و دست ها و پاهایشان را مخالف یکدیگر قرارداد و فرمود: «شتر شما، شتر خوبی است». (2)

50. شنیده ایم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کودکان را به خاطر پنج ویژگی دوست می داشت، لطفاً بفرمائید آن ویژگی ها کدامند؟

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کودکان را به خاطر پنج ویژگی دوست می داشت: اول آن که بسیار می گریند؛ دوم آن که با خاک بازی می کنند؛ سوم آن که بدون کینه دشمنی می کنند؛ چهارم آن که چیزی برای فردا ذخیره نمی کنند؛ پنجم آن که می سازند و سپس خراب می کنند. (3)

ص: 50

1- . تاریخ دمشق، ج 13، ص 194، ح 3161.

2- . بحار الانوار، ج 43، ص 285.

3- . المواعظ العددیه، ص 259.

51. آیا دعای والدین تأثیری در تربیت فرزند دارد؟

بله حتماً. دعای پدر برای فرزند، همانند آب مفید برای زراعت است. (1) و رحمت خدا بر کسی که فرزندش را در نیکو بودنش یاری کند و آن به این است که لغزش هایش را درگذرد و میان خود و خدا، برای او دعا کند. (2)

اشاره می‌کنم به دعایی جامع و زیبا از صحیفه سجادیه:

بار خدایا! بازویم را به وجودشان نیرومند گردان و نا به سامانی امورم را به وجودشان استوار کن و نفرات مرا با آنان، فراوان نما و محضر مرا به وجودشان آراسته کن و یادم را به وسیله آنان، زند دار... و مرا در تربیت کردن و ادب آموختن و نیکی کردن به آنان، یاری فرما... (3)

ص: 51

1- . حکمت نامه کودک، ح 412.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله): رَحِمَ اللّٰهُ مَنْ اَعَانَ وَلَدَهُ عَلٰى بَرِّهِ وَ هُوَ اَنْ يَّعْفُوَ عَنْ سَيِّئَتِهِ وَيَدْعُوَ لَهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللّٰهِ. بحار الانوار، ج 104، ص 98.

3- . صحیفه سجادیه، دعای 25.

و نیز امام باقر (علیه السلام) هرگاه غمگین می شد زنان و کودکان را جمع می کرد و دعا می کرد و آن ها امین می گفتند. (1) و این گونه ادب دعا کردن را به کودکان می آموخت.

52. آیا نفرین در تربیت فرزند اثرگذار است؟

بله. فرزندان را نفرین نکنید، مبادا با اجابت خداوند، همراه شود. (2) و هر کس فرزندش را نفرین کند، خداوند او را فقیر می گرداند. (3)

53. برای مصیبت از دست دادن کودک توصیه ای بفرمائید.

زمانی که فرزند معاذ بن جبل از دنیا رفت. پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نامه ای چنین فرمودند: سلام بر تو. سپاس می گذارم خداوندی را که جز او شایسته ستایش نیست_ اما بعد_ به من خبر رسیده که تو درباره فرزندت بی تابی می کنی، خداوند تا هنگام مرگ فرزندت تو را از نعمت وجود او بهره مند ساخت و در موعد مقرر جان او را گرفت،

ص: 52

1- . امام صادق (علیه السلام) كَانَ أَبِي (علیه السلام) إِذَا حَزَنَهُ أَمْرُ جَمَعَ النِّسَاءَ وَ الصَّبِيَّانَ ثُمَّ دَعَا وَ أَمَّنُوا. کافی، ج 2، ص 487.

2- . رسول خدا (صلی الله علیه و آله) حکمت نامه کودک، ح 416.

3- . امام صادق (علیه السلام) أَيَّمَا رَجُلٍ دَعَا عَلَى وُلْدِهِ أَوْرَثَهُ اللَّهُ الْفَقْرَ. عده الداعی، ص 89.

انالله وانا اليه راجعون مبادا بی تابی تو ثواب تو را از بین ببرد و اگر {به فرض هم} به ثواب مصیبت خود بررسی می دانی که ثواب بزرگی که خدا برای آن آماده کرده، نسبت به کسانی که تسلیم رضا خدا شدند و صبر پیشه کردند بسیار کم است. بدان که بی تابی تو هرگز مرده را زنده نمی کند و جلو مقدرات را نمی گیرد. خوش دل باش و وعده مقرر را بپذیر، مبادا بر چیزی افسوس بخوری که تو و هیچ یک از مردم از آن جدایی ندارید و در موعد مقرر فرا خواهد رسید رسید والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته(1)

در پایان از اینکه وقت باارزش خود را در اختیار ما قرار دادید سپاسگزاریم و امیدواریم که با عمل به این دستورات آسمانی لبخند و شادی را بر لبان شما بنشانیم.

شُکر که این نامه به عنوان رسید

پیشتر از عمر به پایان رسید

(نظامی)

ص: 53

حکمت نامه کودک، محمدی ری شهری، مترجم: عباس پسندیده، دارالحدیث، قم، 1385.

تربیت فرزند (سیره تربیتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام))، سید علی حسینی زاده، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، 1393.

حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت (علیهم السلام)، محمدجواد مروجی طبسی، بوستان کتاب، قم، 1383.

نحن و الأولاد فی مآثر اهل بیت النبوه (علیهم السلام)، حمزه عندلیب، دلیل ما، قم، 1380.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

